

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Наровлянської Марини Данилівни
«Формування готовності педагогів закладів позашкільної освіти туристсько-
краєзнавчого напрямку до використання інформаційно-комунікаційних
технологій у процесі підвищення кваліфікації»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Сучасний етап розвитку української освіти пов'язаний зі стрімкими змінами, проведенням докорінних реформ, що стосуються організації освіти, її змісту, форм та методів організації освітнього процесу, навчальних засобів. Однією з основних тенденцій розвитку освіти та суспільства в цілому є цифровізація. Її реалізація вимагає, зокрема, належного рівня компетентності педагогів, їх готовності до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у своїй діяльності. Це обумовлює актуальність обраної авторкою проблеми дослідження, важливість формування готовності педагогів позашкільної освіти до використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підвищення кваліфікації.

Авторкою коректно визначено об'єкт та предмет дослідження, мету, завдання, гіпотезу. Використані методи дослідження відповідають визначеним завданням та дозволяють отримати достовірні результати.

У своєму дослідженні авторка використовує значний обсяг різноманітних джерел, аналізує існуючі вітчизняні та закордонні наукові доробки з проблем, дотичних до теми дослідження.

Дисертаційне дослідження має практичну цінність. Запропоновано та апробовано програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників позашкільної освіти, результати дослідження упроваджено у практику роботи ряду центрів національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму закладів вищої та післядипломної освіти. Обґрунтовані в роботі положення,

узагальнення і висновки мають важливе значення для визначення шляхів формування готовності педагогів закладів позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку до використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підвищення кваліфікації.

Робота логічно структурована, що дозволило у трьох розділах дисертації ґрунтовно й послідовно розкрити визначену наукову проблему.

У першому розділі дисертаційного дослідження «Теоретичні засади формування готовності педагогів закладів позашкільної освіти до застосування ІКТ» авторка аналізує наявні наукові праці з питань позашкільної освіти, освіти дорослих, системи підвищення кваліфікації, інформаційно-комунікаційних технологій та їх використання в освіті, готовності педагогів до застосування ІКТ. Запропоновано авторське визначення понять «інформаційно-комунікаційні технології», «готовність педагога до використання ІКТ». Також подано історичний огляд розвитку застосування технічних засобів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, подано характеристику туристсько-краєзнавчого напрямку позашкільної освіти України.

У другому розділі – «Концептуальні та методико-діагностичні засади вивчення готовності педагогів до застосування ІКТ» – авторка проаналізувала використання ІКТ в закладах туристсько-краєзнавчого напрямку позашкільної освіти, запропонувала класифікацію напрямів, методів та форм використання ІКТ у позашкільній освіті. У розділі проаналізовано результати першого та другого етапів констатувального експерименту, внаслідок яких визначено стан використання ІКТ в закладах туристсько-краєзнавчого напрямку та готовності педагогічних кадрів до їх використання.

Цінним у роботі є представлення авторської концептуальної моделі готовності педагогів до використання ІКТ, визначено компоненти, критерії, показники та етапи формування готовності педагогів до використання ІКТ. Докладно висвітлено авторську методику кількісного оцінювання рівня

готовності педагогів до застосування ІКТ, яка пройшла етапи змістовної валідації (CVI), перевірки надійності (α Кронбаха) та конструктивної валідності через зіставлення з опитувальником ТРАСК, а також нормування за шкалами та інтегральним показником.

У третьому розділі дисертації «Удосконалення процесу формування готовності педагогів закладів позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку до застосування ІКТ» запропоновано прикладну структурно-функціональну модель формування готовності педагогів закладів позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку до застосування ІКТ та педагогічні умови її застосування. Висвітлено проведення формувального етапу експерименту, у якому перевірено ефективність розробленого курсу підвищення кваліфікації. Аналіз результатів експерименту засвідчив наявність позитивної динаміки готовності до використання ІКТ в учасників експериментальної групи у порівнянні з учасниками контрольної, що було підтверджено засобами математичної статистики (критерії Вілкоксона та Манна-Уїтні).

Усі наукові положення й висновки дисертації є достатньо обґрунтованими.

Зміст роботи вдало доповнюють рисунки (31), таблиці (35), додатки (5).

Результати дослідження належним чином оприлюднено та апробовано на конференціях, семінарах різного рівня.

Результати дисертаційної роботи висвітлено у 35 публікаціях автора, з них 24 – одноосібних, з-поміж яких: 7 статті – у наукових фахових виданнях України, які відображають основні результати дисертації; 17 – апробаційного характеру; 11 – додаткові публікації.

Отже, представлення результатів дослідження, кількість та обсяг публікацій, їх повнота розкриття змісту дисертації відповідає вимогам щодо наукових робіт, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї і розробки, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. У роботі дотриманні принципи академічної доброчесності. Використані в дисертації ідеї інших авторів мають відповідні посилання і використані для підкріплення результатів здобувача.

Виходячи із зазначеного, є підстави вважати дисертаційну роботу Наровлянської М. Д.. дослідженням, що має теоретичну і практичну значущість та свідчить про вміння автора виявляти й ґрунтовно досліджувати актуальні проблеми формування готовності педагогів позашкільної освіти до використання ІКТ.

Водночас робота не позбавлена деяких недоліків, які, однак, не мають принципового характеру:

1. На нашу думку, дещо штучним є включення до дослідження розділу 1.3, присвяченого історичним витокам використання ІКТ. Хоча цей матеріал є досить цікавим, він був би більш притаманний для роботи історико-педагогічного характеру.

2. У дисертації логічно й послідовно розкрито авторське бачення структури готовності педагогів до використання ІКТ. Разом із тим доцільним було б дещо розширити порівняльний аналіз авторської моделі з окремими зарубіжними підходами, що могло б посилити теоретичну аргументацію.

3. У роботі трапляються поодинокі стилістичні та редакційні неточності, які не впливають на загальні результати дослідження.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження.

Вважаю, що дисертаційна робота на тему «Формування готовності педагогів закладів позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку до використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підвищення кваліфікації» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Наровлянська Марина Данилівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітніх наук,
в.о. завідувача кафедри освітніх наук
ЦДУ імені Володимира Винниченка

Оксана ФІЛОНЕНКО

